

Лина Василева

Единство на съдба и
творчество

През последните години в цял свят се наблюдава повишен интерес към така наречената литература на факта. Може би причината за този интерес лежи в лавината от информация, която затрупва съвременния човек? Може би тя е в присъщото му рационално възприемане на нашия технологичен век? А може би е просто в неоспоримата сила на фактите, често по-невероятни и от творенията на най-смелото въображение? Независимо от стиловите и жанровите различия в тази толкова комуникативна и толкова силно въздействаща литература в нея остава непроменен един елемент, наследство от „добрата стара литература“ – личността на автора и неговото умение да предаде ключовите проблеми на действителността в подходяща форма.

Това триединство – автор, идеи, форма – присъства във всички произведения на Мариан Реняк. Те носят характерния отпечатък на личността на автора, отразяват актуални съвременни проблеми и чрез формата на белетризирани мемоари достигат до широк кръг читатели.

Не може да се говори за която и да е от книгите на Реняк, без най-напред да се кажат няколко думи за автора. „Когато става дума за моите книги, за героите на моите книги, аз неминуемо трябва да говоря за себе си, за своята съдба“ – казва писателят в едно интервю.

Мариан Реняк е роден на 26 април 1922 година в Краков. Втората световна война го заварва ученик в родния му град. По време на хитлеристката окупация на Полша взема участие в съпротивителното движение. След освобождението завършва средното си образование като частен ученик и постъпва във Висшето икономическо училище в Краков. Дебютира като журналист на страниците на младежкия печат и възнамерява след дипломирането си да се посвети на журналистическа дейност. Но в трудните следвоенни години се оказва, че той е по-нужен на родината си като боец на фронта, наричан „тих“ или „невидим“. През периода 1948–1964 година Реняк е офицер от полското контраразузнаване. Участва в много важни акции за обезвреждане на реакционните банди след войната и демаскиране дейността на шпионско-диверсионните центрове на Запад. През 1964 година поради лошо здравословно състояние той преминава, както сам се изразява, „в резервите“. Отдава се на литературна дейност. Книгите му се основават на автентични документи и лични преживявания на автора, отразявайки борбата за утвърждаване на народната власт в Полша и всекидневието на борците от „невидимия фронт“. Той е един от най-популярните автори на книги с приключенско-разузнавателна тематика в Полша. Богатият фактологичен материал, пречупен през житейския и професионалния опит на

офицера и писателя, придава актуално звучене на тези книги – дори когато става дума за отминали исторически събития.

Това особено силно важи за трилогията „Сам сред чужди“ (1978), която включва „Опасните пътеки“, „Човекът от отвъд“ и „Пътят от Мюнхен“. Трилогията отразява три момента от живота на героя – офицер от полското контраразузнаване, – когато той изпълнява важни задачи в страната и в чужбина. В „Опасните пътеки“ и „Човекът от отвъд“ героят взема активно участие в разкриването и обезвреждането на опасни банди, които тероризират мирното население и саботират дейността на народната власт през първите години след войната. Целта на писателя е била (както той самият подчертава в предговора си към третото издание на „Опасните пътеки“) да предаде на фона на собствените преживявания борбата за укрепване на народната власт, както и да спаси от забравата поне малка частица от трагичната истина на онова време. Истина, която за младите поколения, вървящи по мирни, безопасни пътеки, звучи като предупреждение, кято напомняне за онези, които не са се завърнали от опасните пътеки на борбата за щастливото днес. И в двете книги зад напрегнатите приключения на героя изпъква суровата, реалистично изобразена картина на живота на полския народ през един от най-трудните периоди на неговата нелека история. Действието на „Пътят от Мюнхен“ (издадена у нас през 1978 година от Военно издателство) се развива през периода на така наречената „студена война“, когато западните разузнавания в сътрудничество с поляци, изменници на родината, развиват активна дейност за създаване на шпионска мрежа в страната, разработват планове за въоръжена и идеологическа диверсия, създават специални центрове за подготовка на шпионски кадри, хвърлят огромни средства за реализиране на престъпната си дейност против народна Полша. Книгата звучи като вълнуваща, искрена изповед. Освен това тя е остър изобличителен документ, разкриващ тайните ходове на западните разузнавания против социалистическите страни и целия арсенал на идеологическата диверсия, използван за въздействие върху умовете и сърцата на хората от тези страни.

На събитията в Полша от трудния период в началото на 80-те години Мариан Реняк реагира с публицистичната книга „Конфедерацията «Независима Полша» – кулиси, факти, документи“ (1984). Тя се ражда от непримиримостта на автора към враговете на Полша. В нея той разкрива антисоциалистическата дейност на организацията, разобличава демагогията на нейните ръководители, доказва, че зад гръмките лозунги се крият реакционните антиполски центрове на Запад (например този

около парижкия вестник „Култура“ и организацията „Свободна Полша“ в САЩ). Като използва секретни тогава материали, Реняк разкрива кулисите на вражеската дейност на конфедерация „Независима Полша“, подчертавайки същевременно, че тя няма широк обхват, че лозунгите ѝ не са намерили отзвук сред полското общество, че те просто се вметват в общия сценарий на НАТО за дейност против социалистическа Полша и целия социалистически лагер.

Към написването на следващата книга на Реняк – „Забрави своето име“ – го подтикват задавани му на срещи с читатели въпроси. В нея той изобразява героя в по-интимни, по-камерни мащаби. „Исках да го представя просто като човек, комуто не е чуждо нищо човешко, та дори и страхът. Защото според мен герой е не този, който не знае що е страх (впрочем, такъв човек едва ли има!), а онзи, който умее да го преодолява, когато това е необходимо“ – казва писателят. И добавя: „Исках също да покажа каква цена плащат близките на разузнавача – майките, любимите, съпругите...“

„Опасните пътеки“ е първата книга на Реняк. Тя е издадена в Полша в общ тираж 250 хиляди. Последното, осмо издание, по което е направен преводът на български език, е от 1982 година. Книгата е включена в списъка на задължителните заглавия за политическа подготовка на воините от Полската войска. Преведена е в СССР и всички европейски социалистически страни. По нея е заснет многосериен телевизионен филм.

Остава още да споменем, че Мариан Реняк е автор и съавтор на сценарии на филми за големия и малкия екран, че многократно е получавал литературни награди.

След „Пътят от Мюнхен“ българският читател се запознава с „Опасните пътеки“ – книга, типична за творчеството на Мариан Реняк, един човек, чийто живот е по-интересен от книга. Не всекиму е отреден такъв живот, не всеки има орис, щедра на необичайност и богатство, пълнота на преживяванията и същевременно – на опасности, напрежение, висока отговорност за съдбата на другите и дори на родината. На избраниците не им е леко, но затова пък какво неопишимо удовлетворение изпитват, когато могат да кажат, обръщайки се към изминатия път: „Не подведох родината, другарите, близките!“ Мариан Реняк е от хората, изпълнили честно и скромно този най-висш дълг.

Лина Василева

КРАЙ

© 1987 Лина Василева

Сканиране, разпознаване и редакция: MesserSchmidt, 2007

Публикация:

Marian Reniak

NIEBEZPIECZNE SCIEZKI

Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej

© Wydawnictwo Ministerstwa

Obrony Narodowej, Warszawa, 1967

© Лина Василева, превод и послеслов, 1987 с/о Jusautor, Sofia
Ч 884

Превела от полски ЛИНА ВАСИЛЕВА

Редактор ЕМИЛ ЕЛМАЗОВ

Художник ПЕТЯ ГЕНЕВА

Художествен редактор ГИЧО ГИЧЕВ

Технически редактор ЦВЕТАНКА НИКОЛОВА

Коректор ГАЛЯ ГЕРГОВА

Формат 84x108/32. ЛГ-VI/566. Дадена за печат на 30. IV. 1987 г. Подписана за печат на 14. X. 1987 г. Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,66. УИК 10,623. Издателска поръчка № 53. Техническа поръчка № 71113. Код 24/95364/5627 – 59 – 87 Цена 1,50 лв.

Печатница на Военното издателство

Военно издателство

София – 1987

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10818>]